

א. מכתמים על פילוסופים אגדיים: מוסיאוס, לינוס ואורפאוס

אומרים כי מוסיאוס, בנו של אומולפוס, היה הראשון שכתב בחרוזי שיר על תולדות האלים וכן על כిפת השמים; וכי טען שכל הדברים מקורם אחד, ואליו הם שבים בהתפרקם. הוא הלך לעולמו בפלרון, וזה נוסח מצבתו:

בְּנוֹ שֶׁל אֹמּוֹלְפוֹס, מוֹסִיאֹוס, אֲדַמַּת פְּלֶרוֹן תִּכְסֶהוּ;
כָּאֵן תַּחַת זֶה הַצִּיּוֹן נָח לְלֵא רוּחַ גּוֹפּוֹ.

לינוס הלך לעולמו באובויאה, אחר שאפולון ירה בו חצו, וכה נכתב על מצבתו:

לִינּוֹס, אִישׁ תְּבֵאֵי הַמַּת, אֶרֶץ זֹו אוֹצְרָתוֹ; אוֹרְנִיָּה,
מוֹזָה שְׁמִימִית, הוֹרְתוֹ, נִזְרַיָּפָה לְרֵאשָׁה.

על פי הסיפור, הוא [אורפאוס] מצא את מותו בידי נשים, אך על פי כתובת המצבה בדיאון שבמקדוניה, חזיו שמים הרגו. זה לשונה:

פֶּה אֶת אוֹרְפָּאוֹס, אִישׁ תְּרַקִּיָּה זְהוּב־נִבְל, הַטְּמִינוּ הַמוֹזוֹת;
זֵאוֹס שֶׁר־שַׁחַק קָטְלוּ בַּחֲזִיזוֹ הָעֵשֶׂן.

ב. תאלס ממילטוס

אף אני חיברתי את זה המכתם על אודותיו בכרך הראשון של ספרי "אפיגרמות", הקרוי גם "פמטרס":¹

תָּלֵס הָאִישׁ הַחֲכָם צָפָה בְּתַחֲרוֹת הָאֲתֵלֵטִים;
זֵאוֹס, אֵל שְׁמֵשׁ, אֶתָּה מִן הַמְּגֵרֵשׁ חֲטַפְתּוֹ.
אֲהַלְלֶךָ כִּי לְקַחְתּוֹ אֵלֶיךָ, הֵן מִן הָאֶרֶץ
לֹא עוֹד יְכוֹל הַזְּמַן בְּכוֹכְבִים לְחַזוֹת.

ג. כילון

אִישׁ לְקַדִּימוֹן, חֲכָם וְשֵׁמוֹ כִּילוֹן, כִּכָּה הַבִּיעַ:
אֵין לְהַגְזִים; בְּעַתּוֹ כָּל הַיָּפָה מִתְרַחֵשׁ.

¹ כלומר, ספר מכתמים במגוון משקלים.

ד. סולון

להלן גם החרוזים האלגיים, שבהם חזה את משטר העריצות של פִּיִּסְטֵרְטוֹס:

מִן הָעֵנָן בָּא כּוֹחַם שֶׁל הַבֶּרֶד וְהַשֶּׁלֶג,
רַעַם הִרְיֵהוּ נוֹצָר מִן הַבֶּרֶק הַזוֹהָר.
עִיר יַחְרִיבוּ גְבָרִים תְּקִיפִים, וּבְגִלְלַת חֶסֶד יִדַע
מֵהוּ טִיבוֹ שֶׁל עָרִיץ, עִם יְהֵא עֶבֶד נִרְצָע.

כאשר הבין סולון כי פיסטרטוס שולט כרוזן זה כבר, כתב לבני אתונה את הדברים הבאים:

אִם תִּסְבְּלוּ אֵימֹת בְּגִלְלַת רְשָׁעוֹתֵיכֶם הַנוֹאֲלֹת,
בֵּל תֹּאמְרוּ: זֶה גְזֵרָה בְּאֵה מֵעַם הָאֱלִים.
יַעַן אַתֶּם הַחֲמַרְתֶּם הַמַּצָּב, נִשְׁבַּעְתֶּם גַּם בְּאִמֵּן,
וּבִשְׁל כֶּף נִשְׂאֵתֶם זֶה הָעֵבְדוֹת הַקָּשָׁה.
אִישׁ אִישׁ מִכֶּם בְּעֵקֶבֹת פְּעָמֵי הַשׁוֹעֵל הֵן תִּדְרָכוּ,
אָפֶס אֵת זֹאת כָּלְכֶם לֹא הִשְׁפַּלְתֶּם לְהִבִּין.
כִּי תִשְׁתָּאוּ לְדַבְּרֵי, לְחִלְקַת לִשְׁוֹנוֹ שֶׁל הַגָּבֵר,
אֶף אֶל אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה, כָּלֵל לֹא תִסְבוּ מִבֵּט.

ישנו אף מכתם מפרי עטנו בספר "פִּמְטְרוֹס", שהזכרתיו לעיל, ובו סיפרתי על כל אנשי השם אשר הלכו לעולמם; אף נקטתי את כל המשקלים והמקצבים, הן במכתמים הן בשירה לירית. והרי חרוזי:

אִשׁ קַפְרִיִּסִין, זֶה אֶרֶץ נֹכַר, אֲכֹלָה אֵת גּוֹפֵת סוֹלוֹן,
וּבְסִלְמִים עֲצֻמוֹתָיו, בָּר יַעֲלֶה מֵאֶפְרוֹן.
בָּרִם לוֹחֹת עֵץ סוֹבְבִים² חִישׁ נִשְׂאוּ אֵת נִפְשׁוֹ הַשְּׂמִימָה,
יַעַן הִיטִיב בְּחֻקָּיו, נִטַּל הֵם קַל עַד מָאֵד.

ה. פִּיטְקוֹס

פעם, כך אומרים, השיב החכם בזה הלשון לצעיר אשר בא להיוועץ עמו בדבר נישואין; קלימכוס מספר זאת בספרו "מכתמים":

² עליהם כתב את חוקיו.

זר בן העיר אַטרָנוֹס כֹּה שָׁאֵל אֶת בְּנוֹ שֶׁל הִירָדְיוֹס,
 אֶת פִּיטְקוֹס הַחֶכֶם, שְׁמִיטִילְנָה בֵּיתוֹ:
 "אָבֵא יֵשִׁישׁ וַיָּקֶר, הִנֵּה שְׁתֵּים כְּלוֹת לִי תִקְרָאנָה:
 הָאֶחָת בְּמִמוֹן וּבִיחֹוס לִי תִשׁוּהָ,
 בְּרֵם הַשְּׁנִיָּה עֲבַרְתָּנִי. מָה אֶפּוֹא טוֹב? בּוֹא אֲמַר נָא,
 עוֹץ לִי עֲתָה עֲצָתְךָ, מִי מִן הַשְּׁתֵּים אֲשֶׁא."
 שָׁח; אִזּוֹ נָטַל הַזֶּקֶן אֶת מִטְהוֹדֵנִשְׁקוֹ וְאָמַר לוֹ:
 "שׁוּרָה, הַבִּיטָה כַּעַת! הִמָּה יוֹרוּךְ הַכֹּל."
 שָׁמָּה בְּצִמָּת רָחֵב כַּמָּה יְלָדִים סוֹבְבוּ אֶת
 סְבִיבוֹנֵיהֶם הַמָּהִירִים בְּמִשִּׁיכוֹת חוּט נִמְרָצוֹת.
 "לֶךְ וְעִקֵּב אַחַר אֱלֹהִים!" אָמַר, וְהוּא קָרַב שָׁמָּה;
 הֵם אִזּוֹ חוֹזְרִים וְאוֹמְרִים: "רַק אֶת שְׁלֶךְ תִּסּוֹבֵב!"
 כִּכָּה שָׁמַע אוֹתוֹ זֶר וּוְתָר עַל אַרְמוֹן וְרוֹם יַחַס,
 זֹאת לֹא יָקָה, כִּי שָׁעָה אֵל אֲזַהֲרֶת הַיְלָדִים.
 אֶת הַכֹּלָה הַפְּחוּתָהּ אִזּוֹ נָשָׂא אֵל בֵּיתוֹ הַצְּנוּעַ.
 דִּיאוֹן, נִהַג כְּמוֹתוֹ: רַק אֶת שְׁלֶךְ תִּסּוֹבֵב!

1. קלאובולוס

קלאובולוס, בן אואגורס, איש לינדוס, אך על פי דוריס – איש קארִיה. יש מייחסים את מוצאו להרקלס; מספרים כי נתייחד בכוחו וביפי תוארו, וכי עסק גם בפילוסופיה מצרית. בת הייתה לו, קלאובולינה, שכתבה חידות בחרוזי הקסמטר. קרטינוס מזכירה במחזה שכתב הנושא את שמה על דרך הריבוי, "קלאובוליני". עוד נאמר, כי קלאובולוס שיקם את מקדשה של אתנה, אשר דנאוס יסדו. הוא אף חיבר מזמורים ומליצות, כשלושת אלפים טורי שיר. יש אף מספרים כי כתב את המכתם על אודות מידס [משקל: הקסמטר דקטילי]:

על צִיוֹנוֹ שֶׁל מִידָס אֲשַׁכֵּן, בְּתוֹלָה מְנַחֶשֶׁת.
 מִיָּם כָּל עוֹד יִפְכוּ וְעֵצִים תְּמִירִים יִלְבְּלוּ,
 שְׁמֵשׁ כָּל עוֹד יִזְרַח וַיְהִל וּלְבָנָה תִּפְיֵץ נִגָּה,
 כָּל עוֹד מִיָּמֵי נְהָרוֹת יִשְׁטָפוּ, גְּלִי יָם גַּם יִרְגָּשׁוּ,
 כָּאֵן אֲנוּכֵי אֲעַמַּד, עַל זֶה הַצִּיוֹן רַב הַבְּכִי,
 וְאִבְשֹׁר לְכָל הַלֵּךְ, כִּי מִידָס טִמוֹן פַּה בְּקִבְרִי.

פמפילה מוסרת בחיבורה "רשומות", כי החידה הבאה אף היא משלו:

אם יחידה ובנים שנים-עשר לה. איש איש מאלה
 אב לבנים, פעמים שלושים, במראם יבדלו:
 אלה צחרים לעין הצופה ויתרם שחרי גון;
 אף שבני נצח הנם, בכל זאת גוועים הם כלהם.

והתשובה: השנה.³

ז. פריאנדרוס

ישנו אף מכתם משלנו:

אל תתעצב לעולם כי דבר מה לא השגת; להפך:
 כל שהאל יתנה, שמח בו באפן שוה.
 יען פריאנדרוס, גבר חכם, נסתלק מרב עצב,
 כי לא יכל להשיג את שחשק בלבו.

ח. פרקידס

ישנו אף מכתם מפרי עטנו במשקל הפרקרטאי,⁴ וזה לשונו:

איש נודע פרקידס
 סירוס פעם גדלהו.
 יש ספור שכנמת
 את מראהו השחיתה.
 אז צנה: "הניחוני
 על אדמת בני מגנסיה

³ לפיכך תרגמתי בטור הראשון של החידה: "אם" בעוד שבמקור כתוב: pater, כלומר, אב. זאת על שום המין הדקדוקי של התשובה; ביוונית: eniautos (שנה) – זכר, ובעברית – נקבה. כך גם באשר לבני הבנים, המסמלים את היום והלילה; ביוונית מדובר בנקבת, הואיל והמין הדקדוקי של "יום" ו"לילה" ביוונית הוא נקבה ובעברית, שוב, זכר.

⁴ משקל זה (טורו של פרקרטס) מורכב משלוש יחידות מטרייות: טרוכיאוס, דקטיל, טרוכיאוס. תבניתו: U _ | UU _ | U _ . (יש להטעים את ההברה הראשונה בכל יחידה). התרגום משמר את המשקל המקורי.

וַיִּנְצְחוּ הָאֲפֹסִים,
אֲזַרְחִים אֲנֹשִׁי חֵיל.
כֹּה הוֹרָה דְּבַר אֱלֹהִים,
אִישׁ בִּלְתוֹ לֹא יָדַע זֹאת.
כִּךְ נִפְטַר אֶצֶל אֱלֹהִים.
אוֹת אָמַת אִם בֵּן לְנוֹ:
אִישׁ חָכָם וְנִבּוֹן דַּעַת
הֵן כְּשֹׁחֵי יֵשׁ בּוֹ רוּחַ,
הֵן כְּשֹׁמֵת וְאִינוּ עוֹד.

ט. אַנְקֶסְגוֹרִס

ישנו אף מכתם מפרי עטנו על אודותיו:

פֶּעַם אָמַר אַנְקֶסְגוֹרִס: "עֲשֵׂת לֹוֶהֵט הִיא הַשְּׁמֵשׁ."
וּמִשׁוֹם כִּךְ הֵן נִגְזַר דִּין זֶה הָאִישׁ לְמִיתָה.
אֵף עַל פִּי כֵן פְּרִיקֶלֶס יִדִּידוֹ הָיָה לוֹ לְעֶזֶר,
אֵךְ הַחֲכָם הַתְּאֵבֵד, יַעַן נִחַן בְּרִגְיִשׁוֹת.

ימי הביניים: שירה פרסית וערבית-אנדלוסית

•
וּלְאֵדָה בְּנַת אֶלְמַסְתִּכְפִּי
(מתה ב'1091)

•
אַבּוֹן זִידוֹן
(1071-1003)

•
מולאנה ג'לאל א-דין רומי
(1273-1207)